

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 8 2 5 1 1 2 2

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Sreda, 29. avgust 2018 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

*Ta pola ima 20 strani (1–20), od tega 3 prazne.
Barvna priloga ima 4 strani (21–24).*

© Državni izpitni center
Vse pravice pridržane.

Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci

1. Po razpadu Samove plemenske zveze je v osrčju Vzhodnih Alp nastala Karantanija. Obkrožite črke pred tremi pravilnimi rešitvami.
- A Središče države je bilo na ozemlju današnje Avstrije.
  - B Oblast v Karantaniji je pripadala kosezom in je bila dedna.
  - C Vladar je bil postavljen s posebnim obredom, imenovanim ustoličevanje.
  - D Drugo ime za Karantanijo je bilo tudi Karniola.
  - E Karantanci so izgubili samostojnost zaradi sodelovanja v uporuh Ljudevita Posavskega.
  - F Pribina je bil pomemben knez v Karantaniji.

(3 točke)

2. S podreditvijo bavarski oziroma frankovski državi se je med Karantanci začelo širiti krščanstvo. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

2.1. Iz katerih dveh verskih središč se je širilo krščanstvo?

2.2. Pojasnite razliko med vlogama Krnskega gradu in Gospe Svete za Karantance.

2.3. Zakaj so patriarhalni sužnji imeli krščansko vero?

(3 točke)

3. Med Karantanci je bila sprejeta irska misijonarska metoda, ki jo je uveljavil škof Modest.

Krščanski nauk so oznanjali v ljudskem jeziku, v katerega so prevedli vsaj osnovne molitve (očenaš in vera) ter verjetno molitve ob krstu in spovedi. Prevezemali pa so tudi tiste ljudske običaje, ki so bili še združljivi s krščanskim verovanjem (koledovanje, kresovanje, jurjevanje).

(Vir: Ilustrirana zgodovina Slovencev, str. 54. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1999)

- 3.1. Katera metoda pokristjanjevanja ni bila uspešna?
- 3.2. Pojasnite vzroke, zaradi katerih so bili irski misijonarji uspešnejši pri širjenju krščanstva.

(2 točki)

4. V poznem srednjem veku so nastajale dežele, v katerih so si rodbine izbojevale deželnoknežji položaj.

Neposlušnim je obljubil kazen. Prihod na zbor ni bil samo pravica deželanov, ampak /.../ bil je njihova dolžnost. Z dedno prisego so obljubili, »da bodo pospeševali koristi deželnega kneza in odvrčali škodo, da bodo zvesti in poslušni«. Obljubili so nasvet in pomoč. Prav to pa je knez na deželnem zboru od njih pričakoval.

(Vir: Nared, A., 2009: Dežela - knez - stanovi (oblikovanje kranjskih deželnih stanov in zborov do leta 1518), str. 221. Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU in Arhiv Republike Slovenije. Ljubljana)

- 4.1. Kdo je skliceval deželne stanove?
- 4.2. Predstavniki katerih stanov so bili zastopani v deželnih stanovih?
- 4.3. O katerih zadevah so odločali deželni stanovi?

(3 točke)

5. Oblikovanje dežel je bil dolgotrajen proces, na Slovenskem so se oblikovale štiri zgodovinske dežele.

Povežite posamezne dežele z ustreznim glavnim mestom tako, da črko iz desnega stolpca vpišete na črto pred ustreznim mestom v levem stolpcu.

_____ Ljubljana	A Štajerska
_____ Gradec	B Kranjska
_____ Gorica	C Koroška
_____ Celovec	D Goriška

(2 točki)

6. Med pomembne plemiške rodbine, ki so v 14. in 15. stoletju dosegle politične uspehe, spadajo tudi Celjski grofje.

Kakor za Celje je skrbel grof Friderik tudi za pomnožitev svojega gospostva. /.../ Friderik je kupil še grad Prežin pri Teharjih, Pogred pri Vranskem. /.../ Razen tega je mnogo posestev od akvilejskega patriarha in krškega škofa ter avstrijskih vojvod dobil v zastavo ali v fevd. /.../ Vendar grof Herman svojih visokih ciljev ni izpustil iz oči. In smel je tembolj upati, da se kdaj uresničijo, ker je imel tesne rodbinske zveze z vsemi bližnjimi vladarji, s kraljem češkim, poljskim, ogrskim.

(Vir: Gruden, J., 1992: Zgodovina slovenskega naroda, str. 257–260. Mohorjeva družba. Celje)

- 6.1. Na kakšne načine so Celjski grofje širili dinastično posest?
- 6.2. Z vladarji katerih držav so bili Celjski rodbinsko povezani?
- 6.3. Pojasnite, kakšne koristi je Celjskim grofom prinesla povezava s Sigismundom Luksemburškim.

(3 točke)

Slovensko nacionalno preoblikovanje

13. V predmarčni dobi sta slovensko kulturno dogajanje zaznamovala dva kroga izobražencev.

Bil je nezaupen do novotarij, jih je pa sprejemal, če so se v praksi obnesle, in se jih je potem večkrat tudi trmasto oklepal. Bleiweisov svet je bil seveda svet razsodnih kmečkih gospodarjev, prizadevnih obrtnikov, uglednih meščanov, svet privatne lastnine, spoštovanja do naslovov, časti, premoženja, ugleda in starosti ...

(Vir: Dr. Janez Bleiweis in njegov čas, str. 19. Gorenjski muzej. Kranj, 1996)

V Prešernovem krogu so bili zbrani nekateri najpomembnejši izobraženci tedanjega časa, med njimi učeni poznavalec tujih jezikov in književnosti Matija Čop. Prepričani so bili, da morajo Slovenci, če se želijo povzpeti med velike narode in postati enakopravni z njimi, pridobiti predvsem meščanstvo in izobraženstvo. Zato morajo ustvariti književnost za meščanske izobražene bralce in po njihovem okusu ...

(Vir: Vodopivec, P., Žvanut, M., 1995: Vzpon meščanstva, str. 159. Mihelač-Nešovič. Ljubljana)

Izberite črko pred izbranim krogom.

A BLEIWEISOV KROG

B PREŠERNOV KROG

13.1. Katero publikacijo je izdajal?

13.2. Kateremu sloju prebivalstva je bila publikacija namenjena?

13.3. Kakšno vlogo je imela publikacija za uveljavljanje slovenskega jezika?

13.4. Pojasnite vlogo kroga pri širjenju narodne zavesti.

(4 točke)

19. Hiter gospodarski razvoj po letu 1867 se je kazal v ustanavljanju večjih gospodarskih družb.

Povežite posamezne gospodarske družbe tako, da črko iz desnega stolpca vpišete na črto pred ustreznim krajem v levem stolpcu.

_____ Jesenice	A	KID
_____ Trbovlje	B	TPD
_____ Kočevje		
_____ Škedenj pri Trstu		

(2 točki)

20. Proti koncu 19. stoletja so se tudi na Slovenskem oblikovali politični tabori. Najmočnejša sta bila konservativni in liberalni.

Slovensko narodnopolitično gibanje se je že od svojega začetka v letu 1848, še bolj pa po letu 1861, delilo v dve skupini, ena je zagovarjala počasne spremembe in se opirala na Cerkev in duhovščino ter zagovarjala slovensko katoliško tradicijo, druga pa je v narodnih zahtevah bila bolj odločna, v pogledih pa bolj liberalna.

(Vir: Kastelic, A., Končan, B., 2001: Zgodovina 3. Delovni zvezek, str. 120. DZS. Ljubljana)

20.1. Pojasnite razliko v pogledih obeh taborov na uveljavljanje političnih sprememb.

20.2. Med katerimi skupinami meščanstva je imela podpora liberalna stranka?

(2 točki)

21. Slovensko podeželje je ob koncu 19. stoletja zajela kriza. Nekateri posamezniki so jo poskušali reševati z ustanavljanjem zadrug.

Slika 3: Utemeljitelj krščanskega socializma na Slovenskem

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 144. DZS. Ljubljana)

- 21.1. Navedite ime in priimek glavnega organizatorja združnega gibanja na Slovenskem, prikazanega na sliki 3.

- 21.2. Pojasnite, s kakšnimi ukrepi so zadruge pomagale kmetom.

(2 točki)

22. Zaradi nezadovoljstva z narodnimi razmerami so nastajale zamisli o notranji preureditvi habsburške monarhije. Dr. Ivan Šušteršič v memorandumu prestolonasledniku Francu Ferdinandu med drugim piše:

Združitev jugoslovanskih dežel in pokrajin v tretje državnopravno telo v okviru monarhije je dinastična potreba, ker se tem potom ustvari uspešna protiutež zoper tri najnevarnejše sovražnike dinastije: proti madžarskemu šovinizmu, proti srbski in laški iredenti.

(Vir: Slovenska kronika XIX. stoletja, 1900–1941, str. 97. Nova revija. Ljubljana, 2003)

- 22.1. S pomočjo slike 10 v barvni prilogi opišite, kaj naj bi obsegalo »tretje državnopravno telo v okviru monarhije«.

- 22.2. Pojasnite, zakaj naj bi bili »srbska in laška iredenta« nevarni habsburški monarhiji.

(2 točki)

24. Po letu 1870 je slovensko ozemlje zajel val izseljevanja.

Gda se dragi v Ameriko odpravla
 Vōra bije, sunce mi zahaja,
 gda se dragi v Ameriko odpravla.
 Te je mene moja draga pitala:
 Kam ti bodem, dragi golob, pisala?
 Piši, piši, draga, v Ameriko,
 tam me najde tvoje pismo žalóstno.
 Sivo morje, da si strašno široko,
 vozil sem se šestnast daní daléko!
 V Nevi Jorki cugi so zafüčkali,
 šteri so me do Jonstóna vózili.
 V Jonston varaš same so fabrike,
 sive gore vse so z dímom zakrite.
 Jonston varaš, strašno si veliki,
 gde se mantra vnogi sinek slovenski!
 Bole bi bilo, da me mati ne bi rodila,
 nego da mi je Amerika sódjena!

Slika 4: Prekmurska izseljeniška pesem

(Vir: Berzelak, S., 1995: Zgodovina 2 za tehnične in druge strokovne šole, str. 40. DZS. Ljubljana)

24.1. Navedite polno ime države, v katero so se množično priseljevali tudi Slovenci.

24.2. Pojasnite, zakaj je ravno Prekmurje spadalo med pokrajine z veliko izseljeniškega prebivalstva.

(2 točki)

25. Opisanim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 1843, 1859, 1857, 1861, 1871, 1896.

- _____ A. M. Slomšek prestavi sedež škofije iz Št. Andraža v Maribor
- _____ začetek izhajanja Novic
- _____ ustanovitev JSDS
- _____ v Trstu ustanovljena prva čitalnica
- _____ dograditev Južne železnice
- _____ konec taborov na Slovenskem

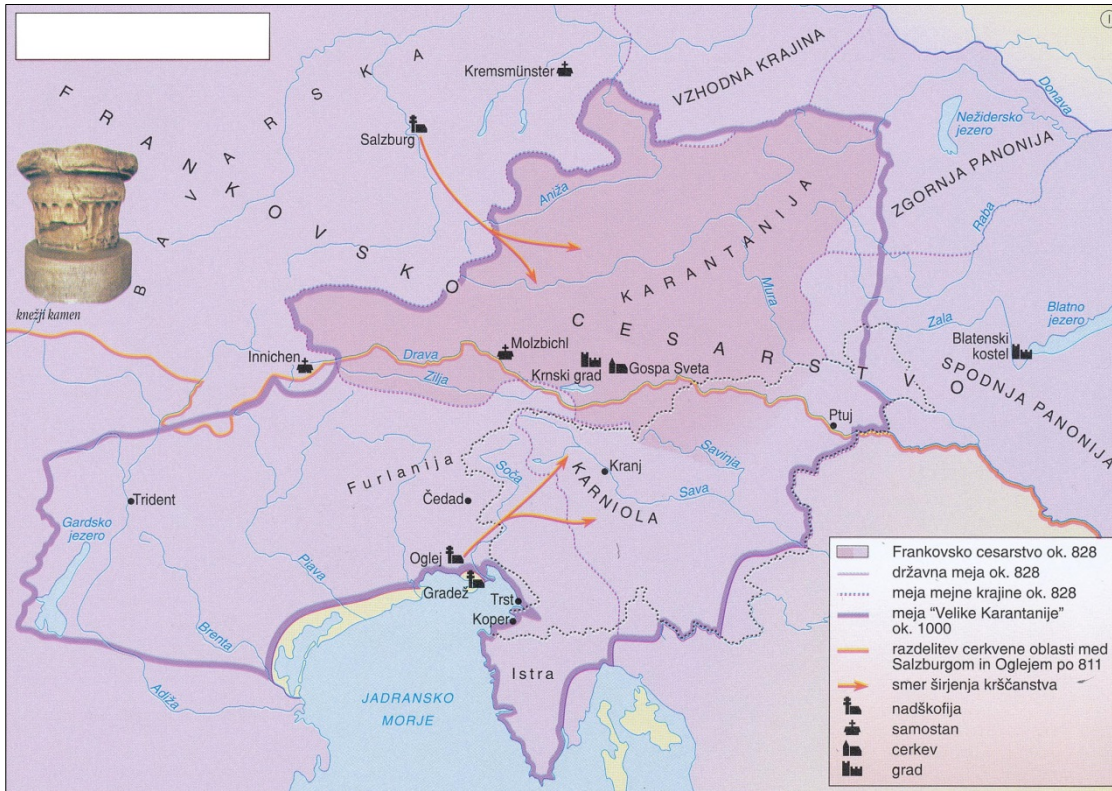
(3 točke)

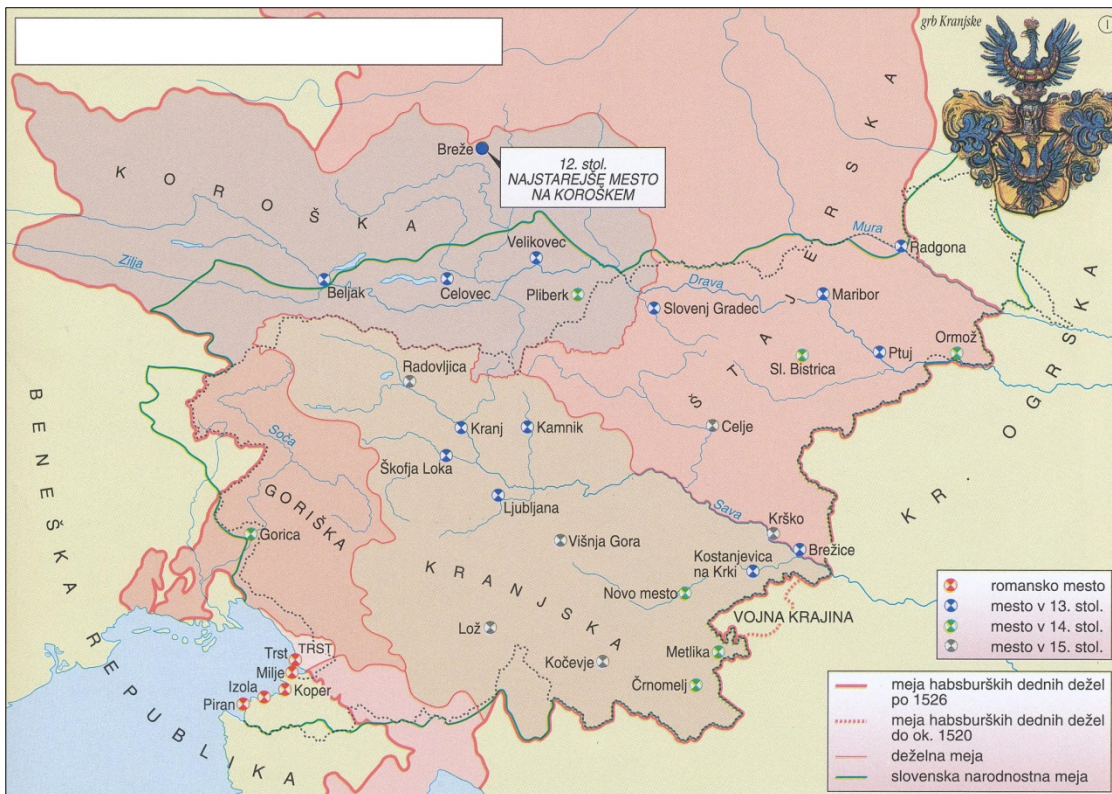

Barvna priloga (k Izpitni poli 2)

Slika 5: Karantanija po letu 828

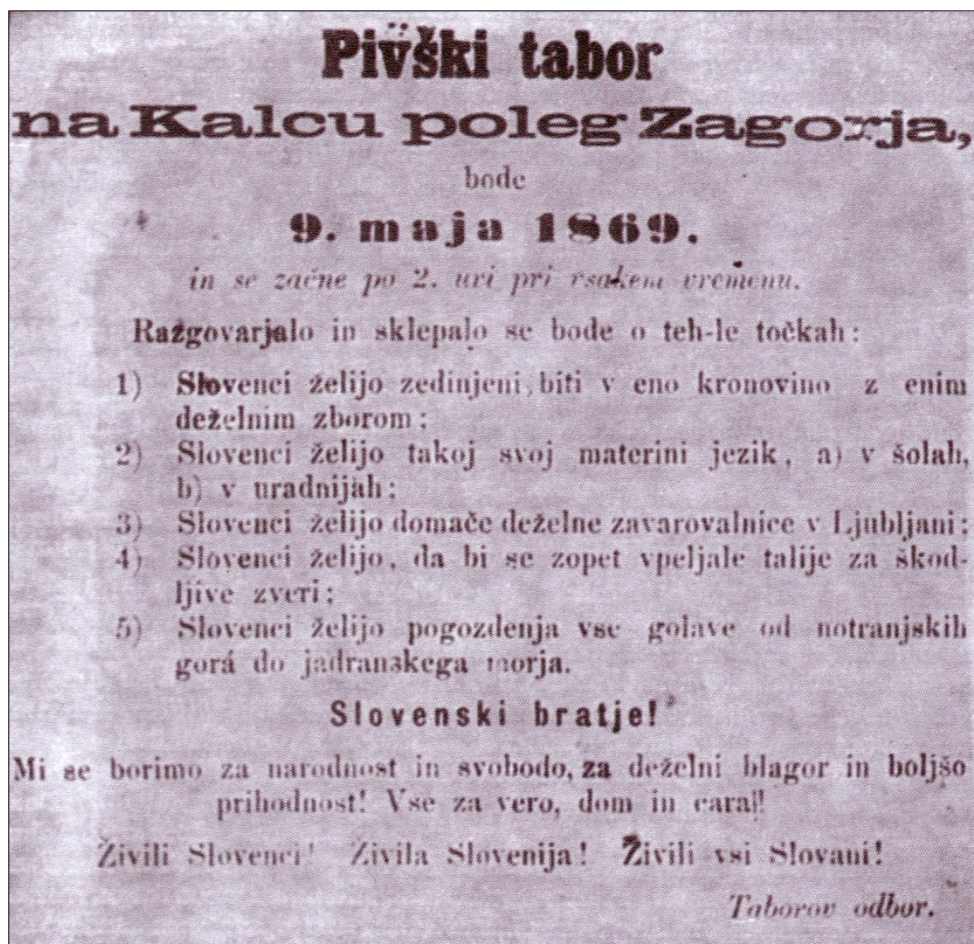
(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 29. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 6: Dežele na Slovenskem na začetku 16. stoletja

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 30. Modrijan. Ljubljana, 1999)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

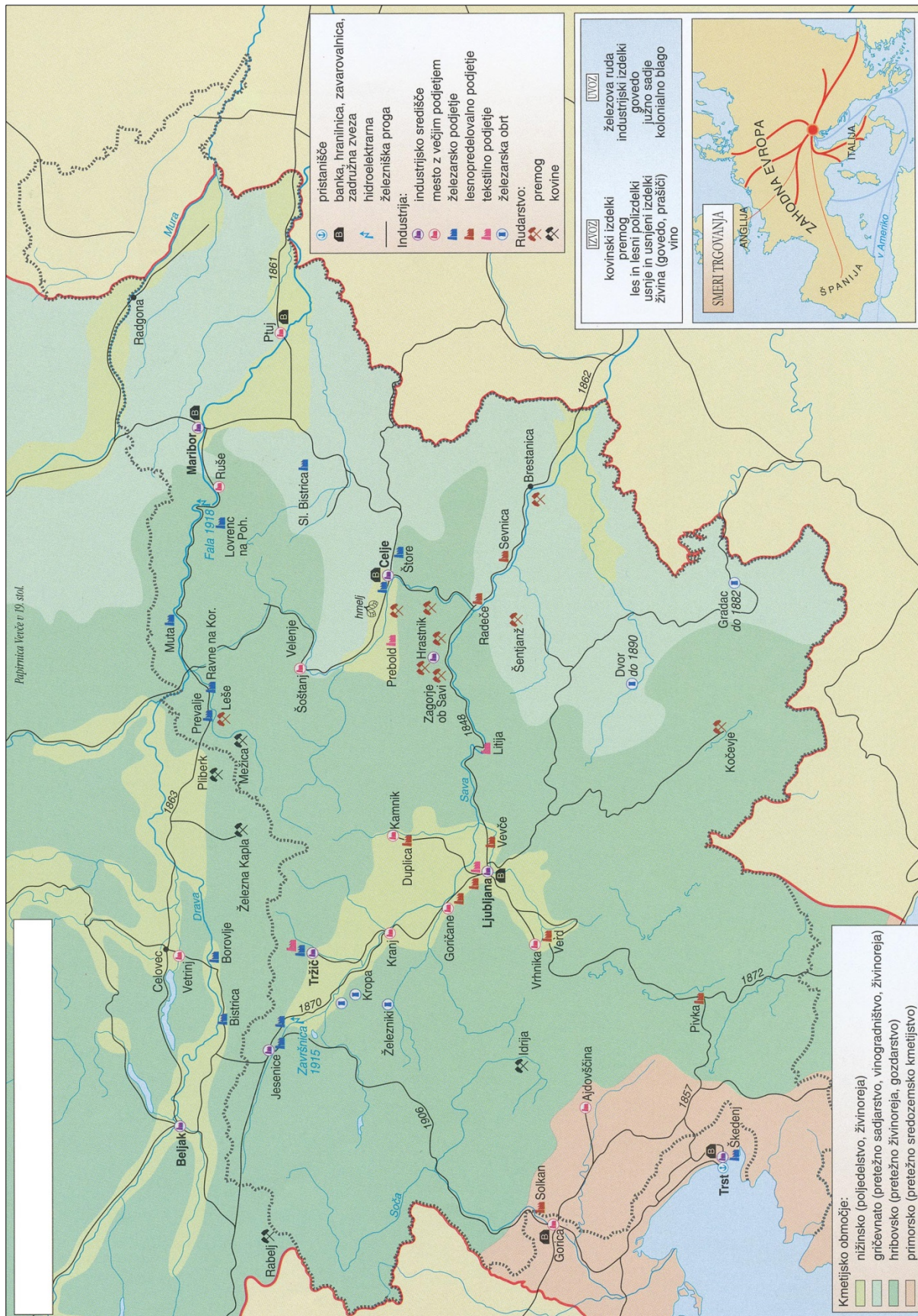
Slika 7

(Vir: Kastelic, A., Končan, B., 2001: Zgodovina 3. Delovni zvezek, str. 84. DZS. Ljubljana)

Panoga	Število podjetij		Število zaposlenih	
	1852	1912	1852	1912
Rudniki / metalurgija	46	33	2.782	10.738
Kovinskopredelovalna ind.	14	35	1.871	2.340
Gradbeništvo	7	32	120	3.500
Lesna industrija	1	134	15	4.556
Usnjarstvo	11	18	65	1.850
Papirnice	5	16	261	2.130
Kemična industrija	5	21	45	1.923
Živilska industrija	3	34	260	1.370
Tekstilna industrija	2	26	750	2.270
Industrija tobaka		1		923

Slika 8: Razvoj števila podjetij in zaposlenih v obdobju 1852–1912 po panogah

(Vir: Cvirn, J., Studen, A. 2010: Zgodovina 3, str. 162. DZS. Ljubljana)

Slika 9: Gospodarstvo na Slovenskem v letih 1850–1918

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 57. Modrijan. Ljubljana, 1999)

